

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра зарубіжної літератури

**КУРСОВА РОБОТА
З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Методичні рекомендації
до написання курсових робіт
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня другого року
навчання за спеціальністю 035 «Філологія»

Одеса
Видавець Букаєв Вадим Вікторович
2023

УДК 82.09(4/8)–057.87 (075.8)
К 937

Укладач:

Ю.В. Садовська, кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури

Рецензенти:

І. В. Панченко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри французької філології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

І. І. Азарова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету романо-германської філології
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Протокол № 3 від 5 жовтня 2023 року*

К 937

Курсова робота з зарубіжної літератури: Методичні рекомендації до написання курсових робіт для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня другого року навчання за спеціальністю 035 «Філологія». / уклад. Ю. В. Садовська. Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 24 с.

Дані методичні рекомендації адресовані студентам факультету романо-германської філології, які виконують курсові з зарубіжної літератури. Запропоновані методичні вказівки допоможуть студентам успішно вирішити це завдання, оскільки вони містять основні вимоги до студентських наукових робіт та практичні поради стосовно організації праці студентів, а у додатках – зразки оформлення титульного аркуша, змісту роботи, списку використаних джерел тощо.

УДК 82.09(4/8)–057.87
© Ю. В. Садовська, 2023
© Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023

Зміст

Передмова.....	4
Розділ 1. Етапи виконання курсової роботи.	5
Розділ 2. Вимоги до структури і оформлення.....	10
Список рекомендованої літератури.....	18
Додатки.....	19
Додаток 1. Приклад титульного аркушу	19
Додаток 2. Приклади оформлення «Змісту» роботи курсової.....	20
Додаток 3. Приклад «Вступу» курсової роботи.	21
Додаток 4. Приклад оформлення списку використаних джерел.....	22

Передмова

Курсові роботи є формою індивідуальних завдань, що виконуються студентами на різних етапах навчання у ВНЗ. Курсові роботи з зарубіжної літератури передбачені навчальним планом за напрямом підготовки «Філологія» для всіх студентів факультету романо-германської філології очної форми та заочної форми навчання.

Курсова робота – це самостійна робота з елементами дослідництва та інновацій, яка є частиною теоретичної та практичної підготовки в рамках нормативної та вибіркової складових освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

Метою написання курсової роботи є закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами під час навчання. Виконання курсової роботи передбачає розвиток мислення, творчих здібностей студента, прищеплення йому первинних навичок самостійної роботи, пов'язаної з пошуком, систематизацією та узагальненням наявної наукової та навчальної літератури, поглибленим вивченням окремих питань навчальної дисципліни, формування умінь аналізувати і критично оцінювати досліджуваній науковий і практичний матеріал. Результати курсової роботи засвідчують уміння студента самостійно виконувати дослідницьке завдання, оформляти результати роботи відповідно до загальноприйнятих стандартів, а також дають можливість студентам продемонструвати свої творчі здібності.

Основними завданнями є:

- поглиблення та узагальнення знань студентів з зарубіжної літератури;
- набуття студентами навичок наукового дослідження і критичного мислення, застосування отриманих знань при вирішенні конкретних завдань;
- опанування вміннями самостійно працювати з науковою літературою;
- аналіз художніх текстів і фахової літератури та формулювання власної думки.

Курсова робота є не тільки першим етапом самостійної навчально-наукової роботи студента, а й важливим кроком на шляху підготовки студента до написання дипломних робіт, незалежно від обраного лінгвістичного або літературознавчого аспекту дослідження. Складність виконання цієї роботи полягає в тому, що для більшості студентів вона є не тільки першою роботою з зарубіжної літератури, але й першою науково-дослідною роботою взагалі. Під час опрацювання теми студент стикається з важкими завданнями: йому необхідно вірно визначити проблематику твору; раціонально використати критичну літературу та наукові джерела; проаналізувати літературні явища; домагатися ясності, логічності й чіткості у викладі результатів дослідження.

Запропоновані методичні вказівки допоможуть студентам успішно вирішити ці завдання, оскільки вони містять основні вимоги до студентських наукових робіт та практичні поради стосовно організації праці студентів.

Розділ 1. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основними етапами підготовки та виконання курсової роботи є:

1. Вибір теми.
2. Розробка та складання поетапного плану виконання роботи.
3. Опрацювання літературних джерел.
4. Збирання та обробка матеріалу із застосуванням сучасних методів аналізу.
5. Написання тексту роботи, подання його на перевірку керівнику.
6. Усунення недоліків, написання остаточного варіанту тексту.
7. Оформлення роботи.
8. Подання чистового варіанту роботи для перевірки науковим керівником.
9. Підготовка до захисту роботи: написання доповіді.
10. Захист курсової роботи.

Запорукою успішного студентського наукового дослідження часто виявляється правильна організація роботи. Це має бути систематична робота, починаючи з того моменту, коли обирається тема, до терміну захисту, визначеного адміністрацією факультету. Дуже важливо виробити власний алгоритм роботи над курсовим дослідженням. Звісно, він буде варіюватися у різних студентів, проте можна зробити таку загальну рекомендацію. Спочатку треба старанно вивчити матеріал, скласти розгорнутий план, обговорити його з науковим керівником, зробити спостереження над художнім твором або літературно-критичним текстом, сформулювати попередні висновки – і лише після цього починати писати роботу.

Працюючи над курсовою роботою, студенти повинні використовувати свої знання не лише в галузі історії літератури і літературної критики, а й, значною мірою, теорії літератури. Досліджуючи художній твір, бажано ознайомитися з іншими творами письменника, еволюцією його творчості. Це дасть змогу краще пізнати особливості творчого методу письменника.

Всі курсові роботи мають проблемний характер. Це означає, що під час написання свого першого наукового дослідження з історії світової та національної літератури студент повинен навчитися формулювати наукові ідеї (посилаючись на відповідні праці вчених-літературознавців), аргументовано викладати власні думки і спостереження (підтверджуючи їх цитатами з тексту твору та літературознавчих праць). Курсова робота буде переконливою лише за умови, що її основу складатиме аналіз тексту художнього твору.

Наукова студентська робота з зарубіжної літератури передбачає опрацювання конкретної теоретичної або історико-літературної проблеми чи якогось її аспекту. Тому не треба включати у текст роботи увесь знайдений матеріал, навіть дуже цікавий, якщо він не стосується поставленої мети. Не треба також розглядати інші аспекти проблеми. Наприклад, якщо тема роботи пов'язана з аналізом проблематики твору, то мають бути проаналізовані саме проблеми (соціальні,

етичні, психологічні, філософські, естетичні, історичні тощо), що знайшли у ньому художнє втілення, а розгляд періодизації творчого шляху письменника або композиції твору буде зайвим. Якщо тема пов'язана з жанровою характеристикою художнього твору, то треба писати саме про це, а не про композицію або систему персонажів, і т. п. Інакше кажучи, зміст має точно відповідати темі курсової роботи.

Вибір теми курсової роботи.

Курсові роботи пишуться на теми, що обираються студентами із переліку, затвердженого на засіданні кафедри, на самому початку навчального року. Вибір теми дослідження є важливим етапом роботи, і тому він має бути ретельно продуманим. Тематика курсових робіт з зарубіжної літератури передбачає в основному два типи робіт: роботи, метою яких є аналіз художніх творів зарубіжних письменників або розгляд розвитку певного літературного феномену в синхронії або діахронії; роботи, що передбачають опрацювання науково-критичних джерел з метою зіставлення різних наукових концепцій стосовно певного твору, жанрового різновиду або особливостей творчості зарубіжних письменників. Назва теми може містити пряму вказівку на аспект дослідження, наприклад: «Жанрові ознаки антиутопії у романі Дж. Оруела «Ферма тварин», «Міфологічна основа роману М.Астуріаса «Сеньор президент», «Образ Фауста в трагедії Й. В. Гете «Фауст».

Вказівки на зміст проблеми у формулюваннях тем можуть бути і непрямими, наприклад: «Образ Дон Жуана у комедіях Тірсо де Моліна та Мольєра» (ця тема передбачає проведення порівняльного аналізу). Для правильного розуміння теми необхідно пам'ятати, що будь-який твір треба досліджувати в контексті літературного процесу й культурних і соціально-історичних чинників.

Студент має осмислити тему, простежити історію її висвітлення в науці, визначити свою позицію в дискусіях навколо явища, що розглядається, проаналізувати текст у певному аспекті і, користуючись обраним методом (методами), створити цілісну концепцію розв'язання поставленої проблеми, викласти результати дослідження у формі зв'язного, грамотного, стилістично витриманого тексту.

Обрана студентом тема роботи закріплюється за ним на засіданні кафедри. Роботи, виконані за незатвердженими темами, не розглядаються й не допускаються до захисту.

Розробка плану.

Складання плану роботи звичайно здійснюється у кілька етапів. Після затвердження теми студент отримує від наукового керівника завдання на виконання роботи, орієнтовний календарний план та попередні рекомендації. Це необхідно для того, щоб студент опрацьовував художній текст під відповідним кутом зору та цілеспрямовано підбирав науково-критичну літературу за темою роботи. Після зібрання та опрацювання літератури студент самостійно розробляє детальний

робочий план і корегує його з науковим керівником. У процесі написання тексту роботи план може змінюватися.

Розробка плану є дуже важливою складовою будь-якої роботи. Чіткий, логічний план, в якому визначені всі необхідні питання, що їх належить висвітлити, полегшує сам процес роботи, систематизацію зібраного практичного, історико-літературного та теоретичного матеріалу. Висока самостійність у розробці плану свідчить про те, що студент усвідомлює свої завдання, бачить шляхи їхнього вирішення. Це також певна запорука логічності викладу змісту майбутньої праці та зв'язку всіх її складових, а отже якості студентського дослідження.

У чистовому варіанті роботи план заміняють «змістом». План включає ті ж елементи, що й «зміст»: вступ, розділи з підрозділами, висновки, отже відображає структуру роботи.

Після опрацювання художнього твору і науково-критичного матеріалу та уточнення плану можна переходити до написання тексту роботи.

Організація літературознавчого дослідження.

Пошук спеціальної літератури та упорядкування бібліографії за обраною темою є важливим етапом праці студента-філолога, тому що основою будь-якого наукового дослідження є критичний аналіз і творче осмислення наявних наукових праць. Науково-критичну літературу до своєї роботи студент має добирати самостійно за допомогою бібліотечних каталогів, інтернет-пошуку та довідкових видань (енциклопедій, енциклопедичних словників, бібліографічних покажчиків тощо).

Не можна обмежуватися тільки пошуком робіт, у яких безпосередньо розглядається тема курсового твору. Необхідно також ознайомитися з бібліографією праць методологічного й теоретичного характеру, а також робіт, в яких розглядаються різні літературні напрями й течії. Корисно переглянути роботи з історії літератури досліджуваного періоду взагалі (наприклад, розділ «Література ХІХ сторіччя») та історії національних літератур (наприклад, підрозділ «Література Іспанії»), щоб зрозуміти історико-літературний контекст, у якому був написаний художній або літературно-критичний твір.

Підбираючи літературу за темою, корисно виробити навичку відразу чітко записувати повні відомості про джерела: старанно зібраний науковий матеріал може виявитися непотрібним, якщо він неправильно або недбало оформлений. Бібліографічні записи слід робити за правилами бібліографічного опису, які визначають набір його елементів, послідовність їх розташування та оформлення. Ці правила встановлені державним стандартом і стосуються як паперових, так і електронних ресурсів (див. Додатки). Для роботи треба обирати авторитетні сучасні видання художніх творів.

Результатом опрацювання науково-критичних джерел за темою дослідження є різноманітні виписки. Найчастіше це – конспект, який може бути текстуальним / текстовим (досить докладне відображення змісту дослівно, у вигляді цитат),

вільним (докладний виклад змісту своїми словами) або змішаним (поєднання вільного викладу змісту з цитуванням джерела). Цитати при конспектуванні треба виписувати точно, дотримуючись орфографії та синтаксису автора, без заміни одних слів іншими, із зазначенням сторінок, на яких знаходиться цитований текст. Якщо потрібні для цитування фрагмент або фраза дуже великі та їх можна скоротити без суттєвого порушення смислу, треба це указати за допомогою позначки <...>. Конспект може також бути плановим (виклад змісту у вигляді розгорнутого плану, з пунктами та підпунктами, що можна оформити у вигляді цитат з тексту) або схематично-плановим (план у вигляді схеми, що відображає логіку і зв'язки між частинами тексту). Окремим видом є тематичний конспект, що передбачає конспектування кількох джерел з метою підбору інформації з якоїсь однієї теми або вузького питання.

Зміст можна також передати у вигляді тез – коротко сформульованих основних положень тексту, що опрацьовується. Тезування передбачає вміння виділити в тексті найголовніші думки автора та адекватно викласти їх у стислій формі. Тези дозволяють зорієнтуватися в зібраних матеріалах при виробленні загального плану роботи або використати виокремлену інформацію при огляді наукової літератури з певної проблематики.

Виписки з науково-критичних джерел треба робити з обов'язковим зазначенням сторінок стосовно кожного фрагменту опрацьованого тексту. Якщо цього правила не дотримуватися на всіх етапах роботи, то при оформленні посилань на ці джерела у тексті курсового дослідження доведеться заново відшукувати кожну книгу, кожну статтю і кожну сторінку, згадану в посиланні.

Вивчення обраної теми доцільно починати з фундаментальних, узагальнюючих праць провідних науковців. Звісно, необхідно насамперед приділяти увагу новітнім публікаціям, проте не можна оминати класичних робіт попередніх десятиріч: багато з них зберігають і досі наукове та методологічне значення, треба тільки критично відноситися до проявів в них вульгарного соціологізму та надмірної ідеологізації.

Працюючи над науковою літературою, треба за допомогою вступних статей, коментарів або довідкової літератури ознайомитися з характером діяльності авторів й особливостями їхніх поглядів. Це дозволяє визначити основні думки праць, що дає можливість відокремити в них головне від другорядного і проконтролювати себе: бувають випадки, коли недостатня поінформованість дослідника заважає йому вірно зрозуміти автора.

Зроблені виписки й нотатки треба згрупувати за питаннями / проблемами, що будуть розглядатися у роботі.

Поширеним недоліком студентських досліджень є відсутність суворої логіки й послідовності в розвитку думки. Продумуючи структуру роботи, треба пам'ятати, що цілісність і доказовість твору взаємопов'язані. Композиція роботи повинна бути логічною: висловлені в ній думки й судження повинні виходити з раніше викладеного, проте без повторів.

Захист курсової роботи.

Питання про допуск курсової роботи до захисту – завершального етапу виконання курсової роботи – вирішується науковим керівником, а у спірних випадках – кафедрою. Захист курсових робіт проводиться у присутності комісії, що складається з членів кафедри, і студентів, що, як і викладачі, мають право задавати питання автору і вступати з ним у полеміку. Автор має право попередньо ознайомитися з відгуком на курсову роботу, щоб підготуватися до захисту.

У процесі захисту автор курсової роботи повинен продемонструвати не тільки результати проведеного дослідження, але й уміння відстояти свої погляди в науковій дискусії. Від того, як автор провів захист, значною мірою залежить оцінка його праці.

Захист відкривається стислим (тривалістю 4–5 хвилин) вступним словом автора роботи. В ньому треба назвати тему і мету дослідження, його методику; дати стисло характеристику розділів роботи; повідомити про зроблені в ній висновки; відповісти на зауваження, що є у відгуку наукового керівника. Повний текст вступного слова не повинен перевищувати двох сторінок машинопису: тільки в цьому випадку вдасться дотриматися регламенту захисту.

Питання, що задаються присутніми на захисті, можуть виходити за межі роботи і стосуватися проблем методології, теорії питання й фактичного матеріалу, що міг бути використаний при написанні роботи. Відмова студента, який захищається, відповісти на ці питання ставить під сумнів якість його загальної підготовки.

Сумарна оцінка курсової роботи враховує кілька параметрів: ступінь опрацювання теми та самостійності роботи; структурованість роботи, логічність та стиль викладення змісту; відповідність змісту роботи темі курсового твору; оформлення роботи, в тому числі посилань та списку використаної літератури; уміння продемонструвати знання теоретичного та фактичного матеріалу під час захисту.

За результатами курсової роботи виставляється диференційований залік. Оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) і кількість балів за 100-бальною шкалою проставляються у загальній відомості обліку успішності, заліковій книжці студента та на титульному аркуші роботи (на ньому також ставлять підписи члени комісії).

Розділ 2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ І ОФОРМЛЕННЯ

Загальними вимогами до викладення матеріалу курсової роботи є чіткість побудови, логічна послідовність, переконлива аргументація, точність у визначеннях, конкретність у викладенні результатів роботи та доведеність висновків.

Складовими частинами наукових студентських робіт традиційно є:

Титульний аркуш.

Це – перша сторінка роботи (проте номер сторінки на ньому не вказується) і має бути надрукований із дотриманням стандартних полів. Ніяке інше художнє оформлення титульного аркуша наукових студентських робіт не допускається. Переносити слова, робити скорочення також не можна. Зразки оформлення титульного аркуша для курсових робіт див. у додатку.

Зміст.

Містить перелік структурних частин наукової роботи, із зазначенням номерів сторінок, на яких починається їхній текст. Цей перелік має з точністю відтворюватися в тексті роботи, тобто найменування структурних частин повинні співпадати з їхніми назвами у самій роботі. «Зміст» подається після титульного аркуша й оформляється за певними правилами (приклади оформлення див. у додатку).

Вступ.

У вступі студент розкриває актуальність теми курсової роботи, формулює мету та основні завдання курсової роботи. *Мета* – це головна ціль роботи. *Завдання* – це окремі проблеми, які треба вирішити для її досягнення;

У «Вступі» необхідно дати *обґрунтування вибору теми* роботи і означити її *наукову актуальність*. Для цього треба дати стислий критичний огляд основної наукової літератури з історико-літературних чи теоретичних аспектів проблеми, показати знання фундаментальних праць, констатувати або наявність невирішених питань в її вивченні, або існування полеміки з приводу наявних рішень, або можливість помилки в узвичаєному рішенні даної проблеми.

Об'єкт і предмет дослідження – це наукові категорії, що співвідносяться як загальне й часткове. Об'єктом дослідження називають процес або явище, що породжує проблемну ситуацію; у роботах з зарубіжної літератури це область історії та теорії літератури або літературної критики. Предмет дослідження – це більш локальний феномен, що виокремлюється з об'єкту дослідження, це певний аспект проблеми; саме він має бути ґрунтовно проаналізованим у роботі. Наприклад, у роботі «Жанрові ознаки антиутопії у романі Дж. Оруела «Ферма тварин»» об'єктом дослідження є цей роман Дж. Оруела, а предметом дослідження є жанрові ознаки зазначеного твору.

Обов'язково потрібно назвати *методи дослідження*, що застосовані під час роботи над темою. Серед методів літературознавчого дослідження можна назвати

такі: культурно- історичний, історико-функціональний, історико-генетичний, соціологічний, порівняльно-історичний, міфопоетичний; методи рецептивної компаративістики, мотивного аналізу, інтертекстуального аналізу, дискурсивного аналізу; біографічний, психологічний, психоаналітичний, феноменологічний, герменевтичний, формальний, структурно-функціональний, контекстуально-інтерпретаційний методи. Разом із методами, виробленими різними літературознавчими школами, існує системний підхід – напрямок методології, в основі якого лежить дослідження об'єктів, у тому числі й літературних, як систем. Системний підхід дозволяє здійснити комплексне вивчення літератури – дослідження її на міждисциплінарних стижах, що ведеться з залученням аналітичних засобів різних дисциплін.

Літературознавчі школи, як правило, відкривали нові об'єкти вивчення або досліджували нові аспекти вже відомих об'єктів і створювали методи пізнання цих об'єктів й аспектів. Тому при виборі методу та відповідної йому методики необхідно враховувати сферу придатності методів. Уникнути некоректного використання методу можна тільки при знайомстві з методологією літературознавства й ясного уявлення про предмет, що розглядається в курсовій роботі.

Студент має обґрунтувати структуру роботи та розподіл на розділи її основної частини; коротко охарактеризувати зміст розділів; указати кількість опрацьованих джерел.

У цій частині можуть бути також висвітлені такі питання: місце твору у спадщині автора та у літературному контексті епохи; варто зазначити, що біографія письменника має розглядатися тільки у зв'язку з твором, що є предметом дослідження; зміст літературознавчих понять і термінів, використаних при аналізі досліджуваного матеріалу.

Рекомендований обсяг – 2 сторінки.

Основна частина роботи.

У студентській науковій роботі, як правило, розглядається одна історико-літературна, літературно-критична або теоретична проблема, тому основна частина найчастіше присвячується вивченню її окремих аспектів. Хороша робота завжди є структурованою, отже треба застосовувати рубрикацію тексту основної частини: розділити його не тільки на розділи, але й підрозділи. Їхню кількість, характер і обсяг не можна строго регламентувати: вони визначаються специфікою досліджуваної проблеми. Чим більш структурованою є робота, тим яснішим буде відображення в ній шляхів наукового дослідження, тим чіткішим, за умови логічності викладу, – аналіз теоретичних джерел та художніх текстів.

Назва «Основна частина» в «Змісті» та в тексті роботи не ставиться. Виділяються тільки розділи, підрозділи та параграфи (або пункти); кожен з них повинен мати лаконічний чіткий заголовок. Їхні найменування мають відображати зміст відповідної частини.

Основна частина курсової роботи складається зазвичай з двох розділів. Заголовки розділів не повинні повторювати назву роботи.

Перший розділ звичайно містить розгляд теоретичних та/або історико-літературних питань, а також огляд літератури за темою роботи. Він має бути меншим за обсягом, ніж власне практичні розділи, які є головною частиною роботи. Розділи мають завершуватися стислими висновками або чітко сформульованими спостереженнями, що полегшує написання загальних «Висновків».

Висновки.

Залежно від характеру теми у цьому розділі робиться або загальний підсумок на основі спостережень, викладених в основній частині роботи, або узагальнюються раніше зроблені висновки. В останньому випадку «Висновки» повинні являти собою не суму вже викладених висновків, а містити новий, більш широкий підсумок, що випливає з них. У деяких випадках тут також можлива наявність не використаних раніше матеріалів, що підтверджують остаточний результат проведеної роботи. Працюючи над «Висновками», необхідно перевірити, чи відповідають формулювання висновків визначенню проблеми дослідження, зробленому у «Вступі».

Головною вимогою до висновків є представлення у них власної точки зору автора роботи: треба зазначити, що у ході проведеного дослідження було встановлено... / підтверджена гіпотеза про... / спростована думка про ... тощо.

Наводити у висновках цитати з критичних джерел не можна, а з художніх творів – недоцільно. Висновки можуть бути представлені у вигляді суцільного тексту або нумерованих тез.

Рекомендований обсяг – 1-2 сторінки.

Список використаних джерел.

Подається в кінці всього тексту, після висновків. Список використаних джерел повинен містити всі джерела, використані при написанні роботи. Спочатку подаються джерела кирилицею, потім – латиною. Використання цитат з наукової та навчальної літератури без посилань на джерело суворо заборонено і може стати підставою для недопущення курсової роботи до захисту. Для курсової роботи список використаних джерел має включати до 20 позицій. (приклад див. у додатку)

Додатки (таблиці, схеми, діаграми тощо) – це матеріал, що пов'язаний із темою роботи опосередковано, і тому не є обов'язковою її частиною. Додатки дозволяють звільнити основний текст роботи від відступів (іноді цілком необхідних) і зберегти його логічну та стильову єдність. Матеріали, на які немає посилань або пояснень у роботі, в додатки включати не можна.

Загальний обсяг – 20-25 сторінок. Мова роботи та мова захисту – українська. Студент повинен врахувати специфіку наукової роботи. Особлива увага повинна приділятися розкриттю характерних ознак, особливостей того чи іншого явища, його відмінність від інших явищ. Студент обов'язково повинен висвітлити співвідношення тих чи інших понять. Надзвичайно позитивним є використання узагальнень, що стосуються обраної теми. Курсова робота повинна мати аналітичний, а не описовий характер.

Оформлення роботи. Оформлення курсової роботи має бути коректним і відповідати таким правилам:

- Текст роботи роздруковується з комп'ютерного набору на принтері на одній стороні стандартних білих аркушів формату А 4 (210 x 297 мм) із полями визначеного розміру: ліве поле – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє й нижнє – 20 мм.
- Треба використовувати шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5; абзацний відступ – 1 см; кількість рядків на сторінці – 28–30.
- Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою. Текст набирається без перенесень, вирівнюється на ширину сторінки.
- Сторінки роботи нумерують арабськими цифрами у правому верхньому куті сторінки, без крапок. Цифра «1» на титульному аркуші, що є першою сторінкою, не ставиться. Нумерація сторінок роботи має бути наскрізна (суцільна).
- Титульний аркуш курсових робіт оформлюються за зразком, затвердженим навчальним відділом університету (див. Додатки).
- Основні правила оформлення «Змісту»: слово «Зміст» пишеться великими літерами і розміщується нагорі сторінки посередині (симетрично до тексту); текст «Змісту» вирівнюють по лівому краю; у кінці кожної складової «Змісту» проставляють номер сторінки, з якої вона починається; структурні частини роботи – зміст, вступ, назви розділів, висновки, список використаних джерел, додатки – не мають порядкових номерів; вони друкуються великими літерами; номери розділів, підрозділів та параграфів (або пунктів) зазначаються арабськими цифрами. Наприклад: РОЗДІЛ 1; 1.2. (другий підрозділ першого розділу); 1.2.1. (перший параграф другого підрозділу першого розділу). Приклади оформлення «Змісту» див. у додатку.
- У тексті роботи заголовки структурних частин та їх місце мають з точністю співпадати з тими, що вказані у «Змісті» роботи. Ці заголовки друкуються без лапок, великими літерами напівжирним шрифтом з вирівнюванням по центру без абзацного відступу, без підкреслювання і без крапки.
- Після зазначення номеру розділу крапку не ставлять, а заголовок розділу друкують з нового рядка. Заголовки підрозділів та параграфів (пунктів) друкують з абзацного відступу або без нього напівжирним шрифтом з великої літери, не підкреслюючи; в кінці заголовків крапка не ставиться.
- Структурні частини роботи треба починати з нової сторінки. Підрозділи та параграфи розміщуються на поточній сторінці тексту.
- Відстань (відбивка) між заголовком та попереднім текстом має бути більшою, ніж відстань між заголовком та подальшим текстом.
- Не допускається розміщувати назву підрозділу та параграфу (або пункту) в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту

- У тексті можна використовувати один з видів лапок: кутові або французькі («...»), англійські (“...”), звичайні або німецькі („...“), особливі („...”), непарні (“...”), прямі (‘...’) або прямі подвійні лапки (“...”). Головне – дотримуватися обраного варіанту в усьому тексті роботи. Винятком може бути застосування інших лапок всередині цитати або в назві художнього твору.
- Пробіли ставляться тільки після коми, крапки, крапки з комою та інших розділових знаків, а не перед ними. Що стосується цитат, слів та речень, які взяті у дужки чи лапки, то пробіл ставиться перед першою (відкриваючою) дужкою або лапкою та після другої (закриваючої) дужки або лапки, а не навпаки.
- Між ініціалами та між ініціалом і прізвищем ставиться нерозривний пробіл (комбінація клавіш Ctrl+Shift+пробіл), щоб вони не лишалися на різних рядках роботи.
- У тексті роботи допускається виділення ключових понять напівжирним шрифтом.
- Цитати з художніх творів треба виділяти курсивом, але не починати з нового рядка.
- Текст роботи треба обов’язково розбивати на абзаци: сторінка без абзаців незручна для читання. Одночасно слід пам’ятати, що текст, у якому майже кожне речення починається з нового рядка, викликає комічний ефект претензією автора на багатозначність висловленого.
- Якщо в роботі є таблиці, малюнки або ілюстрації, вони мають бути пронумеровані та підписані, тобто мати назву, що пояснює їхній зміст.
- Додатки звичайно поміщають після списку використаної літератури. Слово «додаток» пишеться в правому верхньому куті сторінки малими літерами з першої великої. Номер додатку може бути цифровим (1, 2, 3) або у вигляді літери українського алфавіту (А, Б, В, ...; за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї). Якщо в роботі є лише один додаток, то цифра 1 або літера А не ставиться. Нижче посередині розміщують назву додатку.
- Текст не тільки чистового варіанту роботи для захисту, але й чернетки в разі її представлення для перевірки науковому керівникові мають бути ретельно вчитаними; треба виправити орфографічні, синтаксичні та стилістичні помилки і недоліки перекладу.

Оформлення цитат і посилань. Присутність у курсових роботах наукового апарату, засіб його використання й оформлення – важливі показники поінформованості виконавця роботи та його сумлінності; тому науковому апаратіві потрібно приділяти таку ж увагу, як і написанню основного тексту роботи.

У будь-якому літературознавчому дослідженні неможливо обійтися без цитат з аналізованого художнього або літературно-критичного тексту. Настільки ж

неможливо обійтися без цитування праць учених, що раніше зверталися до досліджуваної проблеми, або без посилань на ці праці. При цьому необхідно мати на увазі, що цитування художнього твору, критичних та документальних джерел повинно бути підпорядковано меті дослідження, а не замінити його.

Слід пам'ятати, що надмірне цитування настільки ж небезпечно, як і цитування недоречне. Наукова робота, складена майже з одних цитат, демонструє відсутність у автора власних думок. Роботи, в яких повідомляються в лапках всім відомі істини, на відкриття яких автор цитованої праці зовсім не претендував, виглядають комічно.

Використання досвіду попередників повинно бути не тільки правильним, але й чесним. Варто знати й пам'ятати, що списування без лапок і переказ чужих думок без посилання на автора, – плагіат, крадіжка наукової праці, що карається, як і всяка інша крадіжка. Наводити цитати необхідно у лапках з абсолютною точністю, дотримуючись особливостей авторської пунктуації.

Студентські науково-дослідні роботи пишуться українською мовою. Всі цитати з науково-критичних, довідкових та інших джерел, виданих іншими мовами, теж треба наводити українською. Якщо українське слово недостатньо повно передає зміст іноземного, то іноземне слово варто помістити в дужках за його українським еквівалентом. Використання в основному тексті іноземних слів, залишених без перекладу, наближає стиль твору до макаронічного, але це стиль жарту, а не наукової праці.

У курсових роботах цитати з художніх творів краще наводити мовою оригіналу. Насамперед це стосується досліджень, присвячених вивченню поезії та особливостей поетики художнього твору. Така необхідність викликана неадекватністю перекладу оригінальному текстові, що зустрічається нерідко. У випадках, коли цитуються художні твори давньою мовою або видання мовою оригіналу важкодоступне для студента, можна наводити цитати в перекладі, краще – українською мовою. Що стосується дипломних робіт, то в них цитування досліджуваних художніх або літературно-критичних текстів мовою оригіналу є обов'язковим.

Цитувати художні твори або літературно-критичні праці, що є об'єктом аналізу, треба тільки з першоджерела (тобто того видання, де цей твір або праця були надруковані), а не з якоїсь наукової роботи, де ця цитата наведе- на. Студент має показати власне знання твору, своє вміння працювати з першоджерелами. Наводячи цитату з художнього твору, треба її вводити в текст роботи: зазначити, кому належать цитовані слова (автору твору, оповідачеві, герою), коротко пояснити епізод (коли і де відбувається дія). Цитата має бути ілюстрацією чи доказом правильності міркувань автора наукової роботи або коментарем до них.

Основні правила оформлення посилань.

У студентських наукових роботах використовується система посторінкових посилань, що даються в тексті роботи:

- у квадратних дужках вказується номер позиції даного джерела в списку використаної літератури, а після коми – сторінка (сторінки), що цитується.

Наприклад: [3, с. 25]; [14, с. 267–268];

- для багатотомного видання зазначається також номер тому: [8, т. 1, с. 112–115];

- посилання на кілька джерел оформлюється через крапку з комою: [3, с. 25; 14, с. 267];

- треба дотримуватися пробілів між елементами посилання;

- крапка у кінці речення ставиться після квадратних дужок.

Тоді, коли посилання на якесь джерело повторюється на одній і тій же сторінці, пишуть: «Там само» і далі додають дані, що відрізняють нову виноску від попередньої (інший том або іншу сторінку). Наприклад: перше посилання: [5, с. 27]; друге посилання: [Там само, с. 41].

Посилаючись на якогось автора, у ряді випадків достатньо переказати його думку, обмежившись зазначенням прізвища дослідника та назви його роботи (непряме посилання). Ініціали у такому випадку ставляться перед прізвищем. Можна використовувати такі кліше: «Як зазначає ...,...»; «Як указує ..., ...»; «На думку ..., ...» тощо, наприклад: «За визначенням О. Д. Михайлова, ...». Це допомагає уникнути «перенасичення» тексту роботи цитатами. У цьому разі, як і при цитуванні, треба обов'язково оформляти посилання на наукові праці (монографії, дисертації, статті, тези) та інші джерела. Наприклад: [див.: 2] або [див.: 2, с. 42–58]; якщо згадуються кілька робіт, вказується: [див.: 3; 8; 9].

Оформлення списку використаних джерел.

При оформленні списків звичайно виділяють три групи джерел:

1. науково-критична література;
2. довідкові видання;
3. досліджувані тексти.

У кожній групі дотримуються алфавітного порядку: спочатку наводяться джерела мовами із кириличною графікою, потім мовами із латинською графікою.

В обох випадках треба враховувати «внутрішній алфавіт», тобто алфавітний порядок літер, що йдуть після першої літери позицій списку (словарний порядок).

Нумерація позицій списку має бути наскрізною. Дані про джерело у списку використаної літератури вказуються тією мовою, якою воно видане (англійською або ін.), тобто не перекладаються українською.

У посиланнях після місця видання треба обов'язково вказувати видавництво, де книга або будь-яке інше джерело були надруковані. Назва видавництва у лапки не береться.

При посиланні на книгу обов'язково треба вказувати загальну кількість сторінок книги (збірки, тому, монографії). При посиланні на окрему роботу (статтю, тези, словникову сторінку тощо) у книзі (журналі, збірці, антології, довідковому виданні) потрібно вказувати сторінки, на яких вона надрукована; при зазначенні сторінок роботи, на які дане посилання, велика літера «С» із крапкою пишеться перед цифрами.

Треба звертати увагу на розділові знаки (тире, двокрапки, крапки, одинарні та подвійні наскісні лінії) та проміжки між елементами опису видання, даними

підзаголовків і частинами вихідних даних. Вони теж регламентовані, тому їх теж треба проставляти за правилами (див. додаток).

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел.

Монографії, підручники, посібники

Галич О. Теорія літератури : підручник / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв ; [за наук. ред. Олександра Галича]. Київ : Либідь, 2001. 488 с

Стаття у періодичному виданні

Іконнікова М. Антиутопічний дискурс у світовій літературі ХХ століття. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. 2008. Вип. 1. Ч. 1. С. 105–111.

Словник

Літературознавчий словник-довідник [2-ге вид., виправ., доп.] / За ред. Р. Т. Гром'яка та ін. Київ : Академія, 2006. 758 с.

Автореферат дисертації

Вотінова Д. О. Жанрово-стилістичні та культурологічні особливості перекладу романів-антиутопій : дис.канд. філол. наук: 10.02.2016. Харків, 2018. 233 с.

Електронний ресурс

Сарамаго Ж. Сліпота / перекл. В. Шовкун. Харків : Фоліо. 2013. с.320.
[Електронний ресурс] Режим доступу:
<https://worldinbooks.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/slpota.pdf>

Рекомендована література

1. Антонов Ю. С., Римар П. В., Шамарін Ю. В. Методичні рекомендації щодо оформлення курсових робіт / Ю. С. Антонов, П. В. Римар, Ю. В. Шамарін. Вінниця, ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 24 с.
2. Голянич М.І., Іванишин Н.Я., Ріжко Р.Л., Стефурак Р.І. Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / За ред. М.І.Голянич. ІваноФранківськ : Сімик, 2012. 392 с.
3. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень [3-тє вид., перероб. і доп.] / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. Київ : Професіонал, 2005. 240 с.
4. Козлик І. В. Літературознавчий аналіз художнього тексту / твору в умовах сучасної міжнаукової та міжгалузевої взаємодії, Брно. 2020. 235 с.
5. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 423 с.
6. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. Вінниця : Нова Книга, 2004. 272 с.
7. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики): навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. 416 с.
8. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика. Навчальний посібник. Вінниця, 2019. 206 с.
9. Рікер П. Що таке текст? Пояснення і розуміння // Слово. Знак. Дискурс. Антологія Світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за. ред. М.Зубрицької. 2-е вид., доповн. Львів : Літопис, 2002. С. 349–366.
10. Скорина Л. Аналіз художнього твору / Л. Скорина. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2013. 424 с.
10. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу / А. Л. Ситченко. Київ : Ленвіт, 2004. 304 с.
11. Філіпченко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2005. 208 с
12. Як писати курсову роботу з літератури : навчальний посібник / уклад. : Атрошенко Г. І., Акулова Н. Ю. Вид. 2-е, випр. і доп. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2019. 96 с

Додаток 1

Приклад титульного аркушу

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

КУРСОВА РОБОТА
з зарубіжної літератури

на тему: «Проблематика роману Ч. Діккенса «Домбі і син»

студентки II курсу 20п групи
Напряму підготовки філологія
Спеціальності – переклад
ІВАНОВОЇ О.Ю.

Науковий керівник:
к.,ф.,н.,доцент. САДОВСЬКА Ю.В.

Оцінка за шкалами:
національною _____
ЕСТЬБ _____ Кількість балів: _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Додаток 2

Приклади оформлення «Змісту» роботи

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АНТИУТОПІЇ.....	5
1.1 Генеза жанру антиутопії та його типологія.....	5
1.2 Жанрова своєрідність постмодерної соціальної антиутопії	9
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНІ ВИМІРИ РОМАНУ ЖОЗЕ САРАМАГО «СЛІПОТА».....	15
2.1 Постмодерний дискурс твору.....	15
2.2 «Сліпота» Жозе Сарамаго як зразок соціальної антиутопії.....	18
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26

Додаток 3

Приклад «Вступу» курсової роботи

Для літературного процесу другої половини ХХ – початку ХХІ століть характерна популярність як серед письменників, так і серед читачів антиутопічних творів. Впізнаваність суспільних тенденцій, тісний зв'язок з реальністю та художнє прогнозування – роблять цей жанр цікавим для читача незалежно від часу написання твору та його прочитання. Разом з тим, дозволимо собі припущення, що значна активізація жанру антиутопії протягом останнього часу зумовлена і тим фактом, що за своїми художніми ознаками антиутопія органічно відповідає світобаченню сучасної людини, втіленням якого у мистецтві є постмодернізм.

Разом з тим, не лише антиутопія формує світогляд особистості ХХІ століття, а й жанр антиутопії під впливом ідей постмодернізму зазнає трансформацій, щоб максимально відповідати вимогам сучасного читача. Яскравим прикладом такого взаємовпливу є антиутопічний роман Жозе Сарамаго «Сліпота», в якому чітко простежуються риси постмодерної соціальної антиутопії. Тому детальний аналіз твору, на нашу думку, допоможе краще зрозуміти жанрові трансформації антиутопії ХХІ століття. Це й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Антиутопія як жанр літератури є предметом дослідження низки як західноєвропейських дослідників (Ф. Боумен, Г. Вудкок, А. Гарднер, Р. Девіс, Р. Джексон, Г. Кейтеб, Ф. Мануель, Г. Морсон, Ф. Полак, Р. Ріс, Р. Сандерсон, Л. Сарджент, Р. Смол, Д. Сувін, Є. Шацький та ін.), так і українських (С. Безчетников, О. Білько, О. Лазаренко, Л. Немировська, Л).

Об'єкт дослідження – роман Жозе Сарамаго «Сліпота». Предмет дослідження – риси класичної та постмодерної соціальної антиутопії в романі Жозе Сарамаго «Сліпота».

Мета дослідження – з'ясування основних рис класичної та постмодерної антиутопії в романі Жозе Сарамаго «Сліпота».

Мета роботи передбачає виконання наступних завдань:

1. Окреслити основні підходи до вивчення антиутопії в літературознавстві, дослідити її походження та типології.
2. Визначити жанрову своєрідність постмодерної соціальної антиутопії.
3. Дослідити роман «Сліпота» як зразок літератури постмодерну.
4. Проаналізувати текст твору на наявність рис класичної та постмодерної антиутопії.

Методи дослідження. Відповідно до мети, завдань застосовано порівняльно-типологічний метод, що дозволив виявити художні особливості роману Жозе Сарамаго. Культурно-історичний метод сприяв побудові чіткого уявлення про антиутопію. Герменевтичний метод застосовано при дослідженні тексту твору.

Структура роботи: складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури, який містить 15 позицій. Загальний обсяг роботи – 25 сторінки, з них – 23 сторінки основного тексту.

Додаток 4

Приклад оформлення списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Науково-критична література

1. Вотінова Д. О. Жанрово-стилістичні та культурологічні особливості перекладу романів-антиутопій : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.2016. Харків, 2018. 233 с.
2. Іконнікова М. Антиутопічний дискурс у світовій літературі ХХ століття. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*. 2008. Вип. 1. Ч. 1. С. 105–111.
3. Кузнецова А. В. Генезис жанрів утопії та антиутопії в англійській літературі ХХ століття. *Проблеми історії, філології, культури*. 2012. № 2 (36). С. 248-254.
4. Кулікова І. Термін антиутопія в контексті літературного процесу ХХ століття. *Актуальні проблеми літературознавчої термінології* : наук. зб. 2017. Вип. 2. С. 198–201.
5. Лівшиць П. І., Вірченко Т. І. Різнобарвна палітра антиутопії. [Електронний ресурс] Режим доступу:
URL: <http://masters.kubg.edu.ua/index.php/if/article/view/473#.XnKRSjHVLIU>.
6. Пархоменко І. Антиутопія: інтерпретація в сучасному літературознавстві. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Серія: Філологія. 2011. № 963. Вип. 62. С. 217–222.
7. Соловійова А. С. Антиутопія як символічна модель суспільства тотальної деперсоналізації. *Наукові праці Чорноморського державного університету*. Серія: Політологія. 2011. Т. 162. Вип. 150. С. 57-63.
8. Федух І. С. Жанр антиутопії у постмодерністичному дискурсі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2015. Вип. 9. С. 180-184.
9. Booker K. M. Introduction: The Dystopian impulse in modern literature: fiction as social criticism. Westport: Greenwood Press. 1994. p.208.
10. Claeys, G. The Cambridge companion to utopian literature. New York: Oxford University Press. 2010. p. 107-134.
11. Gottlieb E. Dystopian Fiction East and West: Universe of Terror and Trial. Montreal: McGill-Queen's UP, 2001. p. 323.
12. Kwapien M. The Antiutopia as Distinguished from its Cognate Literary Genres in Modern British Fiction // *Zagadnienia Rodzajow Literarih*. XIV. № 2 (20) 1972. P. 102-115.
13. Moylan T. Introduction scraps of the untainted sky: Science fiction, utopia, dystopia. Boulder, Colo.: Westview Press. 2000. p. 406.
14. Sargent L. Utopianism: A very short introduction. New York: Oxford University Press. 2010. p. 145.
15. Saramago José. Ensaio sobre a cegueira. [Електронний ресурс] Режим доступу: URL: <http://lelivros.love/book/download-ensaio-sobre-a-cegueira-jose-saramago-em-epub-mobi-e-pdf/>.

Довідкові видання

16. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
17. Літературознавчий словник-довідник [2-ге вид., виправ., доп.] / За ред. Р. Т. Гром'яка та ін. Київ : Академія, 2006. 758 с.

Досліджувані тексти

18. Сарамаго Ж. Слепота / перекл. В. Шовкун. Харків : Фоліо. 2013. с.320.
[Електронний ресурс] Режим доступу:
URL: <https://worldinbooks.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/slpota.pdf>.

Навчальне видання

**КУРСОВА РОБОТА
З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Методичні рекомендації
до написання курсових робіт
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
другого року навчання за спеціальністю 035 «Філологія»

В авторській редакції

Укладач:

Садовська Юлія Володимирівна

Підп. до друку 20.11.2023. Формат 60x84/16.

Ум.-друк. арк. 1,0. Наклад 100 пр.

Зам. № 124. Видавець Букаєв Вадим Вікторович

вул. Пантелеймонівська, 34, м. Одеса, 65012.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2783 від 02.03.2007 р.

Тел. 0949464393, 0487431393 e-mail: 7431393@gmail.com